

ԸՆՏԱՆԻՔ

ՀԱՆԴԷՍ ԿԻՍԱՄԱՆԱՅ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԵՒ ԱՅԼ ՊԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԵԱՅ

Բ. ՏԱՐԻ

15 ԴԵԿՏԵՐ 1885

ԹԻԻ 9

ԱՌ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՏ Տ. Տ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԵՀԱՊԵՏԵԱՆ

ՊԱՏՐԻԱՐԻ ԽՈՒՐԲԻՈՅ ՀԱՅՈՅ

Բարե՛աւ եկիր

Առաջին անգամ երբ Պատփարի աշխրհներն ողջունեա կարօտակէզ, պիտի տեսնես, ո՛ր Մովսէս քաջարթուն, հայ գաղթականութիւն մը, որ անձկանօք կը հարցնէ, ո՛ր է գաւազանդ որպէս զի հարուածեա նախապաշարունները և ջրոյ տեղ լո՛յս բղինցնես հայութեան ազէտ որդւոյ։ Նոքա պիտի հաւաչեն, դո՛ւ ես զմեռնք աւրիացնող, դո՛ւ անոնց կեանք տուող, դու ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ պիտի սատ յամաքեալ ոսկորներու։

Աւրեմն բարե՛աւ եկիր, թող քու դաւառեամբդ յայտն արծարծի հայոց որտեւուն մէջ, սէրը ծառալի յԵՐԵՒԱՆ հանուր, և զօրանայ այն հաւատքն թէ դու Թուրքիոյ հայոց գործերուն

մզուռն և յառաջդիմութիւն պիտի պատճառես, և թէ բարեկամն ես, ինչպէս յարդ, Տէրութեան և Ազգին։

Հայք իրենց սրտից մէջ ուխտ մը ունին, դատաւոր հաւատարմութեան մը ուխտը զոր կը յեղյեղեն միշտ. այդ ուխտը հռչակելու համար անշուշտ կը թողուն Բրիտանի հայրենիքը, և կուգան եղբայրութեան, հաւատարմութեան հայրենիք մը տեսնելու։

Թուրքիոյ հայք իրենց զգացումները հանդիսաւոր կեցողով պիտի արատայայտեն անշուշտ փոխան այն օրհնութեանց զորս կը յեղուն միշտ քու թշուառ որդւոյ համար։

Ինչ յուզեչ վայրկեաններ, երբ դու աչքերդ կտրծակէիր երբեմն շուրջը, այն Ս. տեղեաց վրայ որոնցմէ նոր աշխարհի վարդապետութեանց պատգամներն լսելի եղան, հոն յուսադրուեցար, մինչ հեռուէն ոգրի և հեծեծանայ կառաչներ լսելի կը լինէին ունկանդ։

Բազում պէտքեր կը խնդրեն աւագ անօրինութիւն, այդ անօրինութիւն հզօրագոյն ձեռքի կարօտ է, որպէս ձեր Աջն, որ պիտի հալանաւորի անշուշտ հայութեան մեծ մասին վրայ:

Եւ հայութեան այդ մեծ մասը աշակից կուսակցութիւնը պիտի ըլլայ զերծ ամէն հակառակութիւններէ և պայքարներէ:

Մինչ բազում ակնկալութեամբ կողմունեն զքեզ, ո՛ր հայր երկնաշնորհ, տալով քեզ Ազգ, Սահմանադրութիւն մը որ կը հռչակէ անկերպարան վիճակի մը բարձումը, ազգային իրաւանց հաստատութիւնը, կուտայ և Թուրքիա քեզ գրօշակ մը, որոյ վրայ գրուած են եղբայրակցութիւն թրքաց և հայոց, բարեկեցութիւն և յառաջդիմութիւն:

Անշուշտ ի հեռուստ ևս ուսումնառիրած ես հայոց պէտքերը, ստիպողական խնդիրներ որոց առաջինն է դատարարութեան խնդիրը պիտի հալածես անշուշտ ազգաութեան ողին և դպրոցական յարկեր պիտի բարձրացնես: Միւս հարցերն ևս ինքզինառանձնաբար՝ այսուհետեւ առաջնորդական վիճակներն թափուր չպիտի մնան անշուշտ, վանօրայք պիտի բարեկարգին, գաւառները աւելի պիտի խաղանդի, և գիտութիւնք և վեճք պիտի վերջանան խաղաւ:

Այս խնդիրները յաջողապէս ի գըլտիս հանելու համար ազգ իշխանութիւնք ևս պիտի աշակցին քեզ, և բարոյաման ոյժ մը պիտի յաւելուն:

Այս ամեն յաջողութիւնները իմաստով տեսնելու բարեբախտութիւնն պիտի ունենամք, և հայ մամուլն այն

ժամանակ, որ դէս և այժմ ի սրտէ պիտի դրուատէ զՏ. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարքն Վեհապետան որ երջանկայիշատակ Ներսէս Սրբազանի թափուր թողած զահը փառաւորեց դարձեալ, տալով Ազգին՝ զործանելութեան ողին և կռանդ:

Այժմէն հայ մամուլն կը խնդակցի այս ամեն փառաւոր դործոց:

— 333 —

ԲՕԼ ԺԱՆԷ

ԸՆՏԱՆԻՔ

ՏԱՆ ՏԻՐՈՒՆԻՆ - ԿԵՆԸ

Ամէն ինչ կողեւորի և կը կենդանանայ զդացման մը ազդեցութեան ներքեւ: Ներքին կենաց ստորնագոյն ինքանոց մէջ խի կարելի է մասնաւոր հնարադիտութեամբ ծածկել անհաճոյ երեւոյթներ, և բոլոր իրերն ընտրել և կարգաւորել առանց զեղխութեան և առանց մեծամեծ ծախսոց: Բայց այնպիսի արուեստով որ հաշակի և երեւակայութեան հաճելի թուին: Ժողովրդեան ստորնագոյն դատակարգէ ազգին անգամ ծաղիկ մ'ունի իւր պատուհանին առջեւ: Ինչպէս առիտայց մը չէ՞ այն ճշմարտութեան թէ կեանքն ամէն կացութեան լիջ ու կրնայ զարգարուիլ: Կենաց շքեղութիւնը բարոյականի հակառակ չէ բնուիր բազմին մեզ պարզեւած միջոցներուն հետ ըստ չափուած է: Նոյն իսկ բնութիւնն է որ իւր վայելչագեղ շքեղութեամբ մեզ կը ներկայանայ: Ո՛չ ապաքէն նա ինքն ամենատարին առարկայից պերճաշուք զարդեր տըւած է: Ուրեմն առանին կեանքն իւր վայելչութիւնն իւր զեղեցկութիւնն

ե նոյն իսկ իւր բանաստեղծութիւնն ունի : Բանաստեղծութիւնն ո՛չ այնքան հեռիէն ո՛չ այնքան բարձր, քննչէն կը կարծեն սմանք. նա ամենուրեք է, մանաւանդ ամենապարզ իրերու մէջ, վառարանի անկիւնն, բալրակ սեղանն, երեկոյեան ընթրիքն, մանկան արգելադրէն, ահա ընտանեայ բանաստեղծութիւնն :

Երանի՛ տյնմ որ գիտէ այս ամէն քաղցրութեանց անխառն սէրը ճաշակել և կենաց հաճոյքներն ընտանեկան շրջանակին մէջ լիովին վայելել :

Ֆէնըլոն գատարակոսթիւն աղջկանց տուն հիանալի գործոյն մէջ Սուրբ Գրքէն մտա մը յառաջ կը բերէ, որ ժրողլուխ, խոհեմ և աշխատասէր տան տիկնոջ կատարելութիւններն կը նկարագրէ այսպէս .

«Առաքինի կինը թանկադին գահարներէն տակի պատուական է : Իւր ամուսնոյն սիրան վստահ է ի նա . որ իւր կենաց բոլոր օրերուն մէջ իւր ամուսնոյն բարի աշխատութեանց դործակից կը լինի, և երբեք չարեք չը գործեր :

«Բարդ ու կտաւ կը գտնէ, և իմաստութեամբ կը դործէ, վաճառական նուաւ մը պէս բեռնաւորեալ, հեռու տեղերէ կը բերէ իւր պաշարը : Գիշերանց կեղէն և իւր ծառայից կերակուր և աշխատանք կը բաժնէ : Դաշտ մի կը տեսնէ և իւր ձեռաց աշխատութեան պողով զայն գնելով, այգի կը անկէ : Իւր մէջքը զօրութեամբ կը պնդէ և իւր բաղունները կը զօրացնէ : Իւր աշխատութեան օգտակարութիւնը հասկցած և նորա արդիւնքը ճաշակած է :

«Նորա ճրագը գիշերը բնաւ չմարիւր. իւր ձեռքը գժուարին ոչխատութիւններ կը կատարէ և իւր մատներն իւր կը մանեն : Չքաւորութեան մէջ գանուղներուն համար իւր ձեռքը բաց է և աղքատաց միշտ օգնութեան կը հասնի :

«Ոչ ձիւնէն և ոչ ցրտէն կը վախնայ . բոլոր իւր ծառայներն կրկին հազուադէպ ունին . իրեն համար ծածկոյններ կը հիւսէ, իր հանգերձը բեհեղ ու ծիրանի է : Իւր ամուսինը նըշանաւոր հանգիստացած է կառավարական ժողովներու մէջ, որ խորհրդակցութեան նստած է պատկառելի անձանց հետ :

«Հանգերձներ և գօտիներ կալաւրատէ ու քանանացոյց կը վաճառէ : Զօրութիւն և գիղցկութիւն իւր հագուստներն են, և իւր կենաց վերջին օրերն ուրախ պիտի բլլայ : Իւր բերանը խմածութեամբ կը բանայ և իւր լեզուին վրայ քաղցրութեան օրէնք կայ : Իւր խնամքը տան ամէն անկիւններն կը տարածուի, և երբեք առանց զբաղման հաց չուտեր :

«Իւր արգիքն մեծցած ու բարւոք կրթուած են և երանի՛ կը կարգան իւրեանց մօր : Իւր ամուսինն ալ զինքը կը գովէ :

«Շտաւ աղջիկներ հարստութիւն գիղեր են, կըսէ . դու զանոնք ամէնքը գերազանցեցիր . վայելչութիւնը պատրիշ է . գեղեցկութիւնն ունայն է . այն կինն որ Աստուծոյ կերկնչի, գովելի պիտի լինի ամենուն : Իւր ձեռաց պատուը տուէք նմա, և թող հասարակաց ժողովներու մէջ գովեն նորա գեղեցիկ գործերն :»

Առ անին կենաց վարչութեան կա-

րեւորագոյն մասերէն մին է ծառայից հողն, փափուկ և լորջ պաշտօն մ'է այս, լուսամիտ կնոջ մը համայն խորհրդածութեանց արժանի, և մասնաւորաբար կը կայանայ ընտրութեան և առաջնորդութեան մէջ: Արդէն յայտնի է թէ ծառայից ընտրութիւնը ո՞ր աստիճան կարեւորութիւն ունի ընտանեաց համար: Վասն զի նոքա մասամբ իւր արտաքուստ կը փորեն տունը և զոնազան ծախքեր կընեն, տան գանձը կերպով մը իւրեանց ձեռաց մէջ է: Անտարակոյս կարելի չէ որ մեծամեծ յափշտակութիւններ ընելու կարող ըլլան, բայց փոքր անհատատարութեանց և թեթեւ անհոգութեանց շարունակութիւնը կրնայ որ մը բաւական մեծ հարուած մը բերել համետ և ճշգիւ բաւականացող հաշուեցոյցի մը: Սակայն ասի ծառայից տան մէջ ունեցած ազդեցութեան նուազագոյն մասն է, ամենէն ծանրակշիւ կէտը, նոյա տղայոց հետ ունեցած ընտանութիւնն է: Ընդհանրապէս տղայք կը սիրեն զծառայս, վասն զի նոքա ծնողացմէ աւելի հաճոյսկատար կը լինին: միւս կողմանէ անկարելի է որ ընտանեաց մայր մը յաճախ պէտք չունենայ իւր բացակայութեան ատեն, իրեն փոխանորդ թողուլ զաղախինն, և ստուգիւ ծաղրելի և միանգամայն վատնաւոր է հպարտութեան սնտախ գաղափարներ ներշնչել տղայոց, արգիլելով այն ընտանութիւնն, զոր իւրեանց անկեղծ և միամիտ բնութեամբ ցոյց կուտան ամէն անոնց, որք զւարճութիւն և հաճոյք կը պատճառեն իրենց: Այս կերպով ծառայք կարեւոր տեղ մը կը բռնեն ընտանեաց մէջ, ուստի

այդ նորատախա մանուանդ հարկ է վստահ լինիլ նոյա խնամոց, հաւատարմութեան և պարկեշտութեան վրայ: Ո՞չ ապաքէն ծնողք պարտին օրինաւոր երաշխաւորութիւններ պահանջել այն անձանցմէ, առ որս կը յանձնեն, մինչեւ իսկ եթէ մէկ վոյրկենի համար ըլլայ, իւրեանց զուակաց մարմինն և հոգին:

Ուրեմն ծառայից ընտրութիւնը մասնաւորաբար տան տիկնոջ ուշադրութիւնը պէտք է գրաւէ: Սակայն ազէկ ծառայ մը գտնելն արժէք չունենար, եթէ տան տիրուհին չը դիտէ զայն-վարել և առաջնորդել: Գլուսրին տրհեաւ մ'է այս, որ անատարութեան և մանրադնինն ուշադրութեան երկու ծայրահեղութեանց միջեւ, չափաւոր տեղ մը պարտի գրաւել: Անտարակոյս տան տիրուհին պարտի միշտ ուշադրութեամբ դիտել ամէն ինչ, բայց միւս կողմանէ պէտք չէ մոռնայ թէ ոչ ոք կարող է բարւոք ինչ գործել, եթէ տեսակ մ'ազատութիւն չը տրուի նմա: Հսկողութիւն և վստահութիւն, ահա սոքոն անոնքն կենաց իմաստուն կուտավարութեան մը երկու գլխաւոր սկզբունքներն, առանց հսկողութեան միշտ ենթակայ կը լինիմք խաբուելու տունց վստահութեան, ինքզինքնիւ կը խորենք, զրկելով զծառայն մարդկայն գործունէութեան զօրաւորագոյն իրաւասութենէն՝ այն է պատասխանատուութիւն և պատիւ:

Սակայն տան տիրուհին որքան ալ իմաստութեամբ վարուի ծառայից ընտրութեան և առաջնորդութեան նկատմամբ, պէտք չէ երբեք մոռնայ սա սկզբունքն, թէ այդ անձինք հա-

կառավարի իրենանց ստորին կացութեան մարդկային և բանաւոր էակներ են, որոց հետ պէտք է բարեհարաւ թեամբ և յարգանքով վարուիլ: Անխրատ են այն կանայք, որք ծառայեց թերու թեանցը չեն հանգստութեան, և չեն ուզեր իւր մտածել թէ դատաւարութեան պակասութիւնը տեղի կուտայ սխալ գաղափարաց, որք անշուշտ իրենանց ազգեցութիւնը կուներան բընութեան վրայ: Նոցա այնպէս կը թուի թէ ծառայութեան աշխատութիւնը գիւրին բուն մ'է: Արովհետեւ գիւրին է քմահաճոյքներ ունենալ, կը կարծենք թէ զայնս գուշակել և գայտցնելն ալ գիւրին է: Բայց տախմեծ սխալ մ'է և առ այս համազուտ համար, կը բաւէ որ մարդ ինքն իւր վրայ դատէ թէ իւր պարտաւորութիւններն իղճի մասք և մանրաւ կրկիտ խնամք կը դործագրէ: Այս տեսակ խոտարարայ կանայք բնդհանրապէս անգործ և գտաարկ ժամանակ անցունողներն են: Լուսադոյն չէ միթէ աւելի ներողամտութիւն ցոյց տալ այն անձանց համար որք յարատեւարար աշխատելու և այլոց քմահաճոյիցը ծառայելու ցուալի պէտքին գտաապարտեալ են:

(Շարունակելի)

Ս. Գ. Հ.

ԱՅՈՐ ՕՐ ՄԸ . . .

Արշալի վատտակաւ էր Հայկանոյ: ոչ ոք տեսաւ զայն օր մի զբօսավայրի մը մէջ, ամբողջ գարնան մէջ մէկ անգամ մը միայն սօխակ մտիկ ընելու և վարդ ժողվելու գնաց այն ճաշխարհիկ պարտէզն, ուր իւր հասակակից օրիորդներ կը հանապազոր-

դէին. ամբողջ ամրան մէջ մէկ անգամ մը միայն երեկոյեան զովութիւնըն ծծելու ելաւ մերձակայ բլրակին վրայ, ուր իրմէ վարդերն ու իրմէ մեծերն կերթան մոյելու վերջալուսոյն կարմրութեան հետ կարմիրօքն իրենց սցաւերուն. զի Հայկանոյն տանը անշուք մէկ սենեկին մէջ գլխերախառն կսկիւնէր ձեռագործի, և վերջալուսէն շատ յետոյ կը դադրէր ձեռագործէն զի Հայկանոյն այդ աշխատութեան շնորհիւ կրնար գտնել հացը իրեն համար և իր ծնողացն համար:

Հասակակից բարեկամահիք կոէին իրեն, կամ կը յանգիմանէին զինքը. -Հայկանոյն, քիչ մ'ալ շունչ տու, քիչ մ'ալ դբօսիք, օր մը չը պիտի տեսնենք զքեզ դործէդ հետի: Այո, օր մը, կը պատասխանէր Հայկանոյն: Եւ կը խնդային ամենքն ալ մայրն ալ ինքն ալ:

Արշալի աշխատատեղ էր Հայկանոյն. ամբողջ աշնան մէջ օր մը խաղաղ ուտելու և ողկոյղ մը իւր ձեռքն քաղելու համար այդիմը չմտաւ, ուր հարիւրներ կը մոնեն ու հարիւրներ կելլեն. ամբողջ ձմրան մէջ օր մը երեկոյթի մը ներկայ չգտնուեցաւ, ուր երկուտարդութիւնը, գտնէ գլխերու տն մը համար, երջանիկ կողայ ինքըզինքն. զի Հայկանոյն գլխերներն կը կարծէր կուրծքը Կեռէն ին, աչաց լոյսն կ'ալին և համայն խորհուրդքն մտադիւր յանձնելով յուսոյն, որոյ պաշտօնն է միշտ ստիեղծել զապագայն. զի Հայկանոյն մի միայն այդ տքնութեանց շնորհիւ պիտի կրնար ապրիլ ու ապրեցունել, հագուիլ ու հագուեցնել, և պատրաստել օժիտն դրամ, որ այր խոտացող միջոցներ-

բուն ամենէն ապահովն է այժմ:

Հասակակից բարեկամս հի. ք. քաղց. բովեմտմբ կըսէին իրեն. — Հայկանոյշ, քիչ մ'ալ շունչ առ, ալ բաւական է, որ մը չը պիտի տեսնենք զքեզ քանի մը վայրկեան գործէդ հետի: Այո, օր մը, կը պատասխանէր Հայկանոյշ: Եւ կը խնդային ամենքն ալ, մայրն ալ, ինքն ալ:

Արդարեւ Հայկանոյշի նկատած այդ խորհրդաւոր օրն հառաւ. ամբաստացու Հայկանոյշ. այսինքն աղջիկ էր, կին եղաւ, կամ, իր գաղափարով, գործաւորուհի մ'էր, թագուհի մ'եղաւ: Ըսածին պէս քաշուեցաւ գործէ. ուր որ չէր երթար տարին գէթ մի անգամ, այժմ կերթար օրը մի քանի անգամ. ամէնէն ցաւային այն էր որ ամուսինն պէտք ունէր անոր աշխատակցութեան: Նախ անուղղակի կերպով բացատրեց իւր այդ պէտքն, յետոյ որովհետեւ անշուշտ մնաց, ուղղապէս հասկցուց: Բայց Հայկանոյշ, ինչպէս գիտէր, գրեթէ ուխտած էր սրտմանն հետեւիլ. ուստի ամուսնոյն խօսքերն երբէք արդիւնք մը չարտագրեցին:

Վաղուին խաղն իւր յառաջաբանին մէջ էր սակայն, և երբոր վաղն եկաւ, խաղն ալ սկսաւ. Հայկանոյշ չաշխատիր, այն կը բարկանայ. Հայկանոյշ չաշխատիր, այն կը կատողի:

Կըսէին թէ երբոր Հայկանուշի ամուսինն սպառնայ որ աշխատի Հայկանոյշ, նա կը դուչէ. Նո գործաւորուհի չեմ, այր՝ պէտք է հոգայ իւր կիներ: Օր մ'ալ, ըսցի որ, աւելցուցած էին այս խօսքերուն վրայ. Հայկանոյշ իւր ամուսինն թողուց:

Հայկանոյշ այժմ դարձեալ սկսած է աշխատիլ, դարձեալ մի և նոյն սե-

նեկին մէջ. վառն զի առանց հացի մարդ չտարիր. բայց այժմ ոչ ոք առաջուան պէս կը կարեկցի իրեն. ինքն ալ չկարեկցի իր վրայ: Աղէկ ըրի, կըսէ. չղգար թէ գէշ բու. միայն թէ երբ առես տան, գործաց նուազութեան պատճառաւ, քիչ վատակեղով քիչ չափի, կամ թէ մերթ ցամաք հացի մ'իսկ կարօտովն այրի, կը յիշէ թէ պաշտպան մ'ունի, որուն պաշտպանութիւնն մերժած է, այսպիսի պարագայից մէջ ախրութեամբ կը խորհի, սեւամազձիւ իմն կը տառապի, և երբ մայրն կուգայ միտիմարել զինքը, այսինքն աւելի եղծանեւ զայն, և սպանեւ ի նման մարդկութեան վերջին նշոյլն ալ. և երբ մայրն կը արդարէ զնա ուրախ ըլլալ, կը պատասխանէ. երբոր մեռնիմ. . . .

Թերեւս օր մը հաշտուի Հայկանոյշ իւր ամուսնոյն հետ, բայց ի՞նչպիսի ընթացք մը կ'ընայ խոտանալ այս կերպով սկսուած կեանք մը: Թերեւս օր մը սկսի ճանչնալ թէ պարտականութիւններ ունի ամուսնական կեանաց մէջ, բայց միշտ տխուր յիշատակ մը պիտի գայ աղմկել իւր վաշիւքն: Եթէ կատարեւապէս ճանչնայ նա օր մը թէ ըրածն արդարեւ մեծ սխալ մ'էր, ամբողջ կեանքն իրեն համար ամօթոյ և մտածմանց թուական մը պիտի լինի. բայց եթէ անփոյթ լինի առ այն իբրեւ ոչինչ ըրած, ո՛չ նուազ անգամ պիտի գլխի դարձեալ, գլխումն որ պիտի կրկնէ միշտ առաջին արարուածն:

Ահ, այս ամենայն չարիաց պատճառ որոշումն այն, որ ոչ երբէք հանդիպեցաւ յանդիմանութեան մի:

Ո՛չ ոք ըստ , մայր՝ դրացի բարեկա-
մուհի , ո՛չ ոք ըստ իրեն թէ կեան-
քնն աշխատութիւնն է , թէ կեանքն
է տառապիլ ապրելու համար , ապրիլ
մեռնելու համար , թէ կինն ալ պէտք
է աշխատի ինչպէս աղջիկն , զի կին
և աղջիկ երկուքն ալ կապրին . ոչ
ևս պիտի աշխատիմ կը թարգմանուի
ո՛չ ևս պիտի ապրիմ : Ս.յո՛ , ո՛չ ոք
ըստ , թէ կեանքն աշխատութիւնն
է , դուցէ կարծուի թէ ամենքն ալ
թշնամիներ էին իրեն , սակայն ո՛չ , ա-
հա կանարգէն զիա իւր նախկին բա-
րեկամուհիք , զի տուն մի կործանեց-
թշնամին կը ծաղրէ և կուրախանայ ,
ուրա կը կամին որ բարի ապա և եր-
ջանիկ լինէր , որեմն ազխաութեամբ
պեղեցին նմա միտ :

Այսպէս շատ ծնողք կան՝ որք կը
քաջալերեն իրենց զաւակաց մաշա-
թիւններն , աննշան ինչ կարծելով
զայն , սակայն կատարեալ դատա-
տրախութիւնն պիտի ըսէ հուսկ իր
պարտականութեանց մէջ թերացող
ծնողին . զձեզ չեմ՝ ճանչնար :

Չկարծուի թէ այս խօսքերով ա-
պրտամբութիւն կուտայանեմ ծնո-
ղաց դէմ . սակայն կուզեմ ուսույա-
նել կեանքն որ աշխատութիւնն է ,
և հրաժարեցնել զհոյ աղջիկն հոյ-
կանուշին հետ յեղեղելէ : Ս.յո՛ , ո՛ր
մը

ԱՐԳՈՄ

ԱՌՈՂՋԱԲԱՆԱԿԱՆ

ՄՆՆԴԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՄ

Ուտեիք եւ քմպեիքք պատրաստելու եւ

գամներ քնտրելու արուեստը

(7.)

Կար , Կարագ , Պանիր , Խոլ , Ճարպ

(շարունակեալ)

Մտնաւորապէս չղային , վախկաղ-
մուածոց և հիւանդ-քաղներուն կը յար-
մարի . սակայն տկար կազմուածոց ,
մանտանդ լմիտային lymphatique, խառ-
նուածոց հակառակ է , վասն զի կա-
թին ընդ երկար գործածութիւնը
գեղձային գրութիւնը կը խցկէ (լե Բէ՛է) :
Կաթով շինուած դանազան կերակուր-
ներն ընտիր անուշգ մ'են զանոնք ա-
ղէկ մարտող անձանց համար : Կովու
կաթին բաղադրութիւնն է հարիւր մա-
սանց 93ը ջուր , 2ը՝ բնապանիր , 2ը՝
կարագ և 3ը՝ շաքար :

Կովու կաթէն ետքը , ամենէն աւե-
լի գործածականն է այծի կաթը , որոյ
բաղադրութիւնը գրեթէ նոյն է կովու
կաթինին հետ , բայ՝ ի կարագէն որ
աւելի աւատ կը գանուի հոն (կովու
կաթին մէջ) :

Նաեւ անոր չափ գլուրամարս չէ :

Բնական կաթին , այսինքն իբր ու-
տեղիք՝ չխաղաղախուած կաթին ար-
դիւնքն են :

1. Ձղային գրգռականութիւնը մեղ-
մացնել :

2. Թեթեւ անուշգ մը մատակարա-
րել , քիչ աշխատութիւն տալով մար-
տողական գործարանաց , երբ սոքա
պատրաստուած են այս ուտելիքին :

3. Քիչ կղկղանք մատուցանել պարագայ մը՝ որ յոյժ նպատակաւ է գրգռեալ կամ բորբոքեալ աղեաց :

4. Նուաղ գրգռիչ տրին մը շինել, ճերմակ հիւթերն առաւելու և նիհար մարդիկը պարարտացնել :

ԿԱՐԱԳ. — Կարագը կաթին մէջ կը գտնուի ի կաթ : Հալմամբ զոտեւելով, կարագը տարրալուծութեան կընծայէ մարդարիա margarine բնածարպ stearine բնածէթ oleine բնակողի butyrine և այլ ծիւտ caprine : Այլի կարագը կը պարունակէ նաեւ նոխազիւտ hircine : Կարագը ցնդական կողեկան թթուին կը պարտի իւր սեփական հոտը :

Կարագին աղէկութիւնը արջառոց անունդէն և զայն պատրաստելու եղանակէն կախումն ունի : Փարձը յոյց տուած է թէ թարմ կամ կէս մը աղած կարագը զօրութիւն կուտայ չոր և անդարար կերակրոց և զանոնք երկարատեն կը բռնէ ըստամոքսին մէջ որպէս զի կարենան հալիլ հոն : Վերջապէս ստամոքսին մէջ տեղի ունեցած թթուային խմորումը կ'եղանակաւորէ և սքանչելի մամաւորի մը կը փոխուի : Եթէ երկրի բոլոր փողովուրդք կը միաբանին կարագով, ճարպով կամ իւղով պատրաստել իրենց ուտելիքներն, ի հարկէ մարտութեան և անդառութեան նպատակաւ յատկութիւններ տեսած ըլլալու են պարարտ դոյացութեանց մէջ :

ՊԱՆԻՐ. — Թարմ պանիրը բազմազրեալ է բնականիւրէ caseum կարագէ և քիչ մ'ալ շճուկէ : Դահ (պահ) պանիրին մէջ, կարագն և բնականիրը տարրաբաշխութիւն մը կրած են : Սրմէ յառաջ եկած են անուշադրակի պանիրատ, բնածխատ և քացախատ caseate,

carbonate, acetate d'ammoniaque այս երկու վերջնոց կը պարտի դահ պանիրն իրեն սեպհական եղած մամաւոր հոտը : Ճարրաբաշխեալ, զարշահա, նողկացուցիչ, բորբոքեալ պանիրներն որոց յարդ կընծայեն բերաննուն հոտ մը կորուսած ինքնակոչ գինեծաշակք ոմանք, յոյժ վնասակար են առողջութեան, վանդի ոչ միայն լեզուն և քիմքը կը գրգռեն, այլ նաեւ կրնան ստամոքսի գրգռութիւններ և մարմալին հիւանդութիւններ առթել : Թարմ պանիրն այս ծանր անպատեհութիւններէն ազատ է և լաւ անունդ մ'է զայն աղէկ մարտոյ ստամոքաց :

ԻՆՂ, ՃԱՐՊ. — Այս երկու դոյացութեանց տարրազլուտական սկզբնատարերը միեւնոյն են. քաճաբ, ճարքաբ և քաճեթ : Իւղերն և ճարպերը ընդհանրապէս իբր համեմանք կը դործածուին : Ասոնք սա մանաւորութիւնն ունին որ իրենց արտադրած սընուցիչ հիւթոց մէկ մասն կիրման բազմախորշ հիւստածին ծիրերուն ardeole մէջ կը կենան ճարպ շինելու համար : Ասոր համար է որ գիրանալու փափաք ունեցող նիհար մարդոց կը պատուիրուի իւղ գործածել : Փոքրը քանակութեամբ իւղն ու ճարպը, ուրիշ անդական դոյացութեանց հետ խառնուելով, անդարար են և աղէկ կը մարտուին, իսկ երբ խիտ մեծ քանակութեամբ առնուին, գոտարաւ մարտ կըլլան :

Ճաքցած կամ ծթած իւղերն ու ճարպերը գրգռիչ են և միշտ վնասակար :

Շարունակելի

Թարգ. Յ. Բ. Ա.

ԳԻՐԱԴՐՆ ՓԱՌՔԸ

(Շար. 8. քիււն)

Այս գիւղը այն մեկուսացեալ վայրերէն մին էր որք առկաւին հին անգլիական սովորութեանց հետքերն կը պահեն : Իւր գեղջական խնջոյքներն և տօնական օրերն ունէր այն , և տակաւին Մայիսի վաղեմի արարողութեանց մի ակար հետեւողութիւն կը ներկայացնէր : Այս արարողութեանց կատարման միւս տուած էր գիւղին ներկայ հովին . որ հին սովորութեանց սիրահար մ'էր , և մին այն պարզամիտ Բրիտանեայեանէն՝ որք իրենց պաշտօնն կատարած կը համարին ուրախութիւն օգուելով երկրի վրայ և բարեկարգութիւն՝ մարդկային ազդին մէջ : Մայիսի ծառն ամաց յամս դաւարագեղ կը մնայր նորա հովանաւորութեան ներքեւ . Մայիսի առաջին օրը այս ծառը պատկերով և գրօշակներով կը զարդարուէր , և Մայիսի թագուհի մը կամ աիկին մը կը նստուէր , ինչպէս ի նախնի ժամանակս , այս խաղերուն նախագահելու , և մըրջանակները ու վարձատրութիւնները բաշխելու համար : Գիւղին նկարագրայն զերբը , և իւր գեղջական հանգիսից պատուականութիւնը յաճախ գիպուածական այցելուաց ուշադրութիւնը կը գրաւէին : Այս այցելուաց մէջէն երիտասարդ պաշտօնակալ մը կար , որ իւր գունդը քիչ ժամանակ յառաջ մօտերը կեցուցած էր : Երիտասարդը գեղջական տեսարանին ընծայած բնական ճաշակէն հրապուռուած էր . բայց , ասկէ աւելի , Թաւիսի թագուհւոյն արժիաւիայը գե-

ղեցկութենէն : Թագուհին որ գիւղին սիրելին էր , ծաղիկներով պոսակուած էր , և կուսական անվտանգութեամբ խառն ժպտաւ մը կտրձակէր : Գեղջական սովորութից պարզութիւնը կարողացուց երիտասարդը թագուհւոյն հետ տեսնուիլ . պաշտօնակալը տակաւ անոր հետ մտերմացաւ , և անոր դարպաս ըրտա արհամարհելով և ծաղրելով գիւղական պարզութիւնը :

Երիտասարդն այնպիսի ընթացք մը չունեցաւ որ աղջկան ծնողաց համար անձկութեան պատճառ մ'ըլլար : Ինքըն երբէք սիրոյ վրայ չէր խօսեր իսկ . բայց ձեւեր կան , որք սէրն աւելի պերճարան կերպիւ կը բացատրեն քան լեզուն , և անդդայապէս ու յաջողակութեամբ սիրտն կը յափշտակեն ու կը յանկուցանեն : Աչքի վառվառն նայուածքը , ձայնի շեշտ , մէն մի խօսքով , մէն մի ակնարկով , մէն մի շարժումով հազար ու մէկ գործովանքն արտայայտել . ասոնք են ահա սիրոյ ճշմարիտ պերճարանութիւնը , սիրային պերճաբանութիւն մը՝ զոր կարելի է միշտ զգալ կամ հասկնալ , այլ զոր նկարագրել կարելի չէ երբէք : Զարմանալի է հիմա թէ բոլոր ասոնք մատաղ , անմեղ և գիւրազգաց սիրտ մը հեշտօրէն դրաւեցին : Դալով աղջկան , սա գրեթէ անգիտակցաբար կը սիրէր , հազիւ հասկնալ կուզէր թէ ի՞նչ բան էր այն կերբը որ հեռըդհեռէ կը սաստկանայր և որ բոլոր մտածումները ու զգացումներն կը լափէր , կամ թէ ի՞նչ պիտի լինէին նոյա հետեւանքն : Աղջիկն ապագային վրայ բնաւ ակնարկ մը չէր նետեր : Երբ երիտասարդն ներկայ ըլլար , նորա ակնարկներն ու խօսքերն իւր բո-

այն հրապուրանաց առջեւ, և սրտին վեհ զգացումները խեղդեւ, այն ցուրտ հեգնութեամբ՝ որով կը խօսէին իւր ընկերք իգական սեռի առաքինութեան վրայ, աժեն անգամ որ իւր սիրուհւոյն կը ներկայանար, միշտ շքեղապատեալ կը գտնէր զայն խորհրդաւոր՝ այլ անյայդ այն հրապուրով կուտական սրբութեան, որոյ անբիծ մթնոլորտին մէջ ոչ մի մեղաւոր զգացում կարէ ապրիլ:

Մայրաքաղաք երթալու համար առ բանակն հասած յանկարծական հրամաններն երիտասարդին սիրտն վեր ի վայր յուղեցին: Քիչ մը ժամանակ ամենադժպէս վարանման մը մէջ մընաց. չուղեց գոյժը հաղորդել իւր սիրուհւոյն մինչև որ չուն համար իւր որոշումը օրը, յորում մեծաւ դժուարութեամբ այն լուրը յայտնեց իւր սիրուհւոյն երեկոյեան պառոյտի մը միջոցին:

Խեղճ աղջիկը յառաջուց բնաւ իմացած չէր թէ իւր սրտին հատորը քիչ օրէն պիտի բաժնուէր իրմէ: Երբ այն գոյժը տկանջին զարկաւ. մեծ սարսուռ մ'զգաց մտածելով թէ իւր ապագայ երջանկութեան յոյսը ի չիք դարձած էր, այս՝ սարսուռ մ'զգաց անբաղդ կոյսն երբ մտածեց մանաւանդ թէ անգարմանելի էր չարիքն, և լացաւ մանկան մը անմեղ միամտութեամբ: Անմեղ աղջկան աչքերէն հոսած արցունքներն յօշ յօշ պատառեցին երիտասարդին աղիքներն, սեղմեց նա զայն իւր կրծոց վրայ, և իւր համոյրներով սրբեց նորա փափուկ այտէն հասող արցունքներն. աղջիկն առանց դիմագրութեան ընդունեց իւր տարփածութիւն համոյրներն:

Որովհետեւ ցաւով և գորովով խառն այնպիսի վայրկեաններ կան որ սիրոյ գգուանքը կը սրբագործեն: Պաշտօնակալը ի բնէ գիւրազգաց էր. իւր բազկաց մէջ սեղմեալ գեղեցկութեան տեսքը, նորա վրայ ունեցած ազդեցութիւնը և զայն առ յաւետ կորսնցնելու սարսափը ամեն ինչ կը միանային զայն ընկճելու. նոյն իսկ համարձակեցաւ անոր առաջարկել որ որ տունը ձգէ և իրեն բազդակից ըլլայ:

Շարունակելի
Ուաշինկիլըն Իրվին
Թարգմ. յԱնգլիերէնէ
Յ. Հիմսլեան

ԸՆՏԱՆԵԱՆ ՆԱԲԱԿԱՆԻ

ԺԳ.

6 Ապրիլ 85

Սիրելիդ իմ վարսիկի

Մեր պատմութեան ուսուցիչն՝ անցեալ օր՝ հաղորդեց մեզ մի տըխուր լուր զոր անտարակոյս դու ևս լսած ես ցարդ. քանզի ամէնուն բերանն է այդ լուր, ու տանց ու վարժարանաց մէջ՝ ամենուրեք կը խօսուի օրուան այն մեծ խնդրոյն վերայ:

Կովկասիոյ հայ վարժարանք կը փակուին. մեր քոյրերն ու եղբայրներ բռնի դուրս կտրտաքուին այն յարկերէն՝ ուր նոցա հոգին ցայսփայր բարոյականի բոյրովն է փթթեալ և նոցա միտքն գիտութեան շողովն է շուղաւորեր, որոց նոքա իւրեանց սէրն են նուիրած, ու իւրեանց սիրտն իսկ առ նոսա ձօնած:

Ըր աչք չարատաւեց ու մը սիրտ միանգամայն չլիցուեցաւ կրակով ի

լուր այն բարբարոսութեան որ մի ազգակից քաղաքականութեան երկնած հրեշտային խորհուրդն է՝ օրինապահութեան պատրուակի տակ գործադրուեալ:

Ո՞վ, երբ լրացրաց մէջ կարգաց որտաշարժ նկարագիրն վարժարանաց փակման, ո՞վ չքսումնեցաւ ու ահաւոր զայրութիւն չըմբռնուեցաւ. ո՞վ յայնժամ չբաղձաց ի շանթ փոխակերպուիլ ու շեշտակի ուրանալ, շանթահարել սեւ գլուխն այն վատասիրտ անձին որայ չարախօս լեզուն զրգռւած էր գործադիր իշխանութեան կեղծ ու յանցապարտ կամէութիւնները:

Ո՞հ, որչափ ալ ցաւիմք մեք ու մարմնքիմք, դեռ չեմք կարող լիովին զգալ համայն դառնութիւններն այն տխուր վիճակին յորում կը գտնուին Ռուսաբնակ մեր գծադր ազգակիցներն, և ատելութեան հուրն որչափ ալ սառտիկ բորբոքի մեր մէջ՝ իլուր այս անպատկառ անիրաւութեան՝ այդ հուրը կայծ մ'է դեռ բաղդատմամբ այն ծախիչ բոցերուն որով կը տոչտորի վշտահար ժողովրդեան մի կուրծքը: Իցի՛ւ թէ այդ բոց դուրս ժայթքէր ահեղաշունչ՝ ու ծաւալէր, լսելիղէր զոր ինչ անիրաւ գտնէր իւր առջեւ ու բռնաբարող, և իցի՛ւ թէ իւր զօհին արեան ճապաղեաց մէջ մարէր յագեցեալ:

Ի՞նչ, ի՞նչ փնտռունէին հայ վարժարանք Ռուսիոյ կառավարութեան. ո՞չմիթէ նոցա մէջ կը պատրաստուէին բարի քաղաքացիներ՝ երկրին ու մարդկութեան օգտակար: Հայ մանկաւն այն յարկաց տակ կը լրացնէր մի պէտք որ՝ դարուս մէջ՝ նախնա-

կան պիտոյից կարգն է դասուած, և հաւասար հայի անհրաժեշտ է համարուած մարդ էակին: Կրթութիւն՝ այո՛, իրաւունք է ամէն անհատի, և կառավարութեանց պարտքն է՝ իրբեւ հայր սատարել ժողովրդեան կրթութեան: Կրթութիւնը ջլատել՝ կը նշանակէ ուրեմն առ ոտն կոխել անհատական, քաղաքային ու հանրային շահեր. և այս քանի յանդուգն Եօրինազանցութիւն ճիւղային բարուց է յայտարար:

Հապա ի՞նչ անուն վայել էր տալ, վարդէն, այն մարդուն որ՝ յանուն օրինաց՝ կուգայ բռնի ներս կը մտնէ մեր տնէն, դուրս կարտաքսէ զմեզ, կը փակէ դուռն ու կերթայ. որ հացը մեր ձեռքէն կը յափշտակէ ու արեւուն լոյսը մեր աչերէն կը ծածկէ, և իբր շնորհ կառավարիչ մեզ բնակիլ իւր տան մէջ ու կը հրամայէ հոն սրնանիլ թմբրեցուցիչ հեղանկութեամբ, ու հոն միայն տեսնել լոյս որ մի դատապարտելի քաղաքականութեան հեռագիտակին բազմազան օտանեակներէն անցնելով պիտի հասնի մեզ:— Ի՞նչ անուն, եթէ ոչ՝ Կապալիստ Ժողովարան. ահա բառ մի որ թերեւս ըստ ամենայնի չբացատրէ գաղափարը:

Ռուս կառավարութեան անօրէն ընթացքն՝ մեր, թրքահայոցն՝ սըրտին մէջ պէտք է յաւետ արձարձուն պահէ երախտագիտական զգացումն զոր կը տածեմք արգէն առ բարեխրնամ կառավարութիւնն Օսմանեան. և պէտք է աւելի գիտակից ընէ ըզմեզ այն երանիկ վիճակին զոր Նորահայրախնամ հովանոյն տակ՝ կը վայելեմք աղատ ու անարգել:

Իսկ եթէ Ռուսահայք որք ուղղա-

կի կը կրեն հարուածը՝ դժբաղդաբար չեն բաւական զօրութիւն հետեւ տիրող իշխանութեան դէմ, ինչու ձայն չեն բառնար՝ գոնէ ու բողոքեր տրագորութիւնն վերցած միթէ աշխարհէս մարդասէր կառավարութիւնք՝ գէթ հանրային շահու տեսակետով անշուշտ պոշտական պիտի կանգնին զրկելոյն, քանզի ողորդին համեմաշխ են իրերաց միոյն հասած քնան անուղղակի կերպով՝ կազդէ ամենուն:

Եթէ այս դարուն մէջ դարձեալ բուն թէ զօրաւորագունին է իրաւունքը, վայ ուրեմն աշխարհի մօրեաց, վայ մեր գլխուն:

Քոյդ Ծ.

ԴՈՅԶՆ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՔ

Եկեղեցական հանգէսներն այն ինչ անցան, և սակայն նոցա պատճառած խորհրդածութիւնները ամէն ժամանակի կը վերաբերին. քրիստոնեայք դուռդուռնդ որբազան վայրերն կը գիծէին տանեւ իններորդ դարու վերջին քառորդին մէջ ի տես այն Քրիստոսին, գերացոյն ազատարարին, որոյ հետ անհաշտ էին իրենց ընթացքով, յուր ճամբաներովն. նոր կառկարանի սկզբունքները կը ժխտէին մի կողմանէ և միւս կողմէն կուգային այն սուտ քրիստոսասէրք իրենց արցունքները խառնել իրենց եղբարց հետ Քրիստոսի չարչարանաց տխուր յիշատակի վրայ:

Քրիստոսի յաշխարհ գալն սիրոյ արգիւնք էր, սիրոյ համար զոհուած էակի մը ամէն անձնանուիրութիւններէն վեր գործ մը կուգար կատարել աշխարհի առջեւ, և հին օրէնքները կը բառնայր ի միջոյ, որք մասնաւոր

քաղաքի կամ հայրենեաց համար հաստատուած էին, մինչդեռ իւր գերագանց օրէնքները ամբողջ մարդկութեան համար նախադործուած էին. այսպէս կը տկարանան Քրիստոսի բարոյականին քով բոլոր հին աղագաց օրէնքներ, ինչպէս Հնդկաց, Եգիպտացոյ, Միսրոյ, Սոգնի, Հռոմաց առաջին օրէնքները, Կեղդաց կամ Դրուիաներու օրէնքները, Պիթագորի օրէնքները, Թէեւ անոնց մէջ Քրիստոսի օրինաց հետ նմանողութիւններ երեւին: Նոցա օրինաց մէջ զաշխարհ շահելու պատուէրներ գրուած են, մինչդեռ Քրիստոսի օրինաց մէջ երկինք շահելու: Աստանօր փոխ կուտամ խօսքս Գաղղիացի երեւելի մատենագրի մը՝ որ կը խօսի Քրիստոսնէութեան հիմնագրին նկատմամբ:

«Յիսուս Քրիստոսի ամենէն դառն թշնամիք երբէք չհամարձակեցան անոր տնձին դէմ յարձակիլ. Կելտոս, Յուլիանոս, Վուլստոն կը խոստովանին անոր սքանչելիքները, և Պորփիր կը պատմէ թէ նոյն իսկ հեթանոսաց պատգամները զանի կը կոչէին իւր երկիւղածութեամբ երեւելի: Տիրերիստ կուղէր զանի գից կարգը գնել ըստ Լամբրիտիոսի, Ասրիանոս անոր համար տաճարներ կը կանգնէր, և Աղէքսանդր Սեվերոս զայն կը յայտնէր սուրբ հոգիներու պատկերներով, Ուրիէոսի և Աբրահամ մա մէջ, Պիլինիոս երեւելի վկայութիւն մը տուաւ այն նախնի քրիստոնէից անմեղութեան, որք ոտն առ ոտըն փրկին օրինակաց կը հետեւէին, Հնութեան մէջ չկայ իմաստասէր մը՝ որոյ մի քանի մուլթիւնները չը կըլտամբուին, նահապետք իսկ թերութիւններ ունեցան, Քրիստոս միայն

անարատ է, այն վեհագոյն գեղեցկութեան փայլուն օրինակը՝ որ երկնից դահուն վրայ կը գտնուի։ Աստուծոյ տապանակին նման մաքուր և նուիրական Աստուծոյ և մարդոց սէրն կը ներշնչէ, անհունապէս դերազանց աշխարհի սուտ փառքէն։ Վշտաց մէջ, նա մեր փրկութեան մեծ գործոյն ետեւէն էր։ Եւ կը բռնադատէր զմարդիկ իւր առաքինութեանց իշխանութեամբ, գրկել իւր վարդապետութիւնը և նմանիլ կեանքի մը՝ ընդ որ նոքա ի հարկէ ստիպեալ չկը զարմանային։

Քրիստոս, այն գերագոյն փրկիչն և օրէնսդիրն էր, նա էր այն թագաւորը՝ որոյ վրայ ինչպէս կըսէ Սուէտոնիոս, հին և հաստատ կարծիք մը տարածուած էր, յԱրեւել թէ մարդ մը պիտի ծնէր Յուդայի յեղէն և աիեզերական իշխանութեան գլուխ պիտի կանգնէր։ Ահա՛ այն թագաւորը՝ որոյ վրայ նոյն բառերով կը խօսի Տակիտոս։

* * *

Ահա նոյն վարդապետին անհուն սիրոյ գործոց յիշատակը կը տօնէին քրիստոնեայք Զատիկական տօներու առթիւ։

Յիսուս Քրիստոսի վարդապետութիւնները լաւ սերտելու առիթն կը ներկայանայ մեզ՝ զգածուած այն նշանիւրական սիրով զոր բնծայեց Տէրն առ մարդկութիւն։ Քանի սխալ կըմբռնենք այն սէրն, երբ նորա ի պատասխանի չեմք գործեր բարութիւնք, երբ եկեղեցեաց սրբափայլներն բամբասանաց, զրախօսութեան ասպարէզներ կը դարձնենք, քանի միշտը կերևի քրիստոնէութեան ոգին, երբ կերթանք ի

տեսխաչեալ Քրիստոսին, կմարմնքինք, և եկեղեցիներէն դուրս կը խաչենք ուրիշներ, բարոյապէս կտալանենք, վրէժներ կը նիւթենք նոյն իսկ մեր բարեկամաց, բարերարաց դէմ, և կուրախանանք։

Կեղծաւորներու, ամպարիշտներու ստախօսներու, մոլիներու խառն մը կը լինինք հեռզհեռէ, և Քրիստոսի անունն ըկ կրելով՝ զՔրիստոս կը վախենք ի մէնջ յանգագաստ։

Միթէ ճշմարիտ է որ խաչակրաց պատերազմներ որ կը հրատարակենք ստոյգ սիրոյ արդիւնք է, թէ ոչ վարդութեան նշանակ այն ճակատամարտներն՝ զորս կը մղենք յանուն քրիստոնէութեան, յանուն գերաշխարհիկ սիրոյ։

Ուրեմն սիրենք քրիստոնէութիւնը ոչ արտաքին ձեւերով, յարգենք եկեղեցեաց հաստատութիւնները, նուցա քարերն չչաղախելով ապականութեան կեղտերով, այն քարերն՝ զորս առաքլնի նախնիք արեամբ թրջած են, արեամբ հաստատած են։ Քրիստոս ինքն օրինակ տուած է մեզ, խաղաղանով արտաքսել չարն և պահպանել բարեկարգութեամբ եկեղեցեաց հաստատութիւնքն, մերքաղաքակրթութիւնը ամբողջ կը կայանայ քրիստոսաւանդ բարոյականներն գործադրելուն մէջ։ Մեր հոգւոյ վերանեսուչն առաքինութիւն կը լնդրէ, ուրեմն ջանանք առաքինի լինիլ, այն ատեն Քրիստոս ժպտելով մը իւր թագաւորութեան գահոյքէն վար իջնելով պիտի գրկախառնի մեզ հետ և պիտի աղաղակէ ուրախութեամբ առ մեզ. ե՞ս ըսէի չէ՞ ե՞ս։

ԳԵՂԱՆՈՅՇ

Թ.

Հիւանդութիւնը միշտ անըմբռնելի աղէտք մ'է. աղքատութեան մէջ այն գոխային ոգի մ'է, Մեղերա մը՝ որ շուրջանակի օձեր կընծիւղէ, և թոյն կը սրսկէ: Հիւանդութեան մէջ մուռնալ զանձն, և յԱստուած վերադառնալ կուսանիմք. թէ անհաւատ լինիմք թէ հաւատացեալ, թէ խմստակ լինիմք թէ խմստառէր, թէ սուրբ լինիմք թէ պիղծ, հիւանդութեան ամենաբուռն տաղնապներուն մէջ կը սլանամք մօռք յերկինս, կամ այնպիսի տեղ մը՝ ուր երեւակայութիւնը բաւականէն աւելի դանձեր կը գտնէ, բերկրութիւններ և վայելքներ յուսալաւ մահացուն համար. սակայն մինչ անցաւորն կը վայելենք, անանցին ետեւէն դիմելի դուր մեր միտքը կը թելագրէ: Աշխարհ կըսէ թէ հանդերձեալին համար բանաստեղծական յնորքներ կան, որք կը թագաւորեն յաւէտ. մինչդեռ ինք՝ պատրաստ է ամէն ժամանակ մարդէակին յոյսերն պոսկել. նանի՜ր յայտարարութիւն:

Տիկին Թերեզ այս խորհրդակցութիւնները կընէր իւրովի իւր յաւոյ անկողնոյն մէջ, զրկուած ամէն նըպաստներէ, զրկուած նոյնպէս միութարութիւններէ, այլ մինսկ միութարութիւն մը իրեն հետ ունենալով, այն է Գեղանուշի ներկայութեան մը: Խիթարութիւնն, որ կը փարատէր այս թշուառ անակին հորիզոնէն ամպեր, այլ անդոր՝ Թերեզի որտի՛ն վէրքերը բուժելու. վասն զի թշուառութիւնը զայրացած՝ իւր հարուածները կը տեղացնէր հէք կնոջ գլխուն:

Ամենէն բուռն յաւերն անոնք են որք յաւէտ մարդոցմէ դադանի կը մնան. Թերեզի զաւն ևս նոյնպէս էր: Գիւղէն բնակիչք չէին գիտեր թէ ինչո՞ւ Թերեզ երբեմն երբեմն դուրս չէր ելնէր ժուռ գալու ծովեզրը, և կը թաղար որ հէք աղջիկը քողարկեալ ելնէր և մոտէր. ասի կասկած մը չէր Թերեզի և Գեղանուշի կատարելութեանց մասին, այլ բնական հետաքրքրութեան մը արդիւնք, որով տեղեկութիւններ կը պահանջուէր նոյն համբուռն տանեաց նկատմամբ:

Դատարկացած էր գրեթէ տունը իւր կտրապիներէն, և Թերեզի թշուառութիւնը գիւղին մէջ հեռզհեռէ արձագանգ գտնելով ամենուրեք առ մօրմօք կը պատճառէր, և այս կը նշանակէր թէ անշուշտ օգնութիւններ պիտի մատուցուէին նմա և պիտի սիրուէին:

Թերեզի ամուսնոյն վաղեմի անկեղծ բարեկամներէն մի քանիներ փութացին յօգնութիւն թշուառ այրւոյն, այլ, ափսոս, որ չարախօսութիւնն իրենց մէջ մտնելով՝ զանոնք իրարմէ բաժնեց, անոնցմէ մին յանձն առաւ, վերջապէս Թերեզի տունը իւր վրայ դարձնել տալով պայմանագրեց մինչև ցմահ կինը խնամել, նոյնպէս և աղջկին մանկահասակ:

Որչափ Թերեզի սիրաբ խնամեցաւ երբ յայտարարեց թէ իւր տունը ուրիշի վրայ դարձած է: Աստուած իմ, ինչ յոյսեր երազներու փոխուեցան, հէք կինը կը փափաքէր որ այն աղքատիկ բնակարանը իւր աղջկան օժիտ լինէր և ինք այդ տան յանձանձիչ ոգին հանդիսանալով մատնանիչ ցցունէր թէ ո՞րք են կենաց ճանապարհին դըժ-

ուարութիւնները, և ո՛րք զոհեր քառ-
նալու միջոցները:

Թերեզ իւր աղջկան վրայ ունեցած սի-
րով բորբոքելով՝ աւելի իւր վատառող-
ջութեան կը նպաստէր և իւր անկողնոյն
մէջ դիակ մը կը դառնայր տակաւ,
երբ կը մտածէր թէ իւր աղջկին չպի-
տի առաջնորդէր այն ճամբաներէն
որոցմէ կանխաւ ինքնեցած էր յուսու-
լից: Բժիկներն Թերեզի նման հիւան-
դի մը վրայ բժշկական խմատաօրու-
թիւններ կընեն առանց հետեւու-
թեան մը յանգելու: Նոքա ենթադ-
րութիւնները դիտութեան պատգամ-
ներ կը դաւանին, և դո՛հ կը լինին.
մտիկ կընեն հիւանդին կուրծքը ուր-
կէ միայն իրենց դրութիւնները նը-
շաւակող բողոք մը պէտք էր ելնէր,
վասն զի շատ անգամներ չեն գիտեր
թէ իրենց հիւանդաց սրտին բեւե-
ռը դէպի ուր դարձած է: Չի յաճախ-
նոքա խղճի ամենայն հանդարտու-
թեամբ դեղագրեր կը դրեն այն հի-
ւանդին համար՝ որ իրենց դրած պա-
հուն, իրենց աչքին առջեւ կը մարի
ճրագի նման: Հէք մա՛յր Թերեզ, մի
նայիր աղջկանդ վրայ, վասն զի սէրդ
դքեղ շուտ պիտի բաժնէ անկէ, երբ
դուն այդ ջերմ խանդաղատանօք՝ որ
կը հիւծէ դքեղ, նայիս անոր, կը վախ-
նամ թէ զոնի ևս մեղամաղձիկ ոք ը-
նես, և քու ետեւէդ բերես, որուն
չես փափաքիր անշուշտ հետեւարար
և չես սպասեր այդմ:

Թո՛ղ որ հէք դատրիկն աղօթէ
միշտ ծնրադրած քու անկողնոյդ քով
երբ դու կը փակես աչքերդ ի քուն,
թող անուշադոյնն Գեղանոյշ միշտ խօ-
սակից լինի քու և քու հարցդ և իւր
Աստուծոյն հետ, և սփոփուի անով:

Թող աղօթէ, նա որ քու ակտանչան-
ներդ շուտով փարատին:

Դադիացի քահանայն իւր բաժան-
մանէն ի վեր առաջին անգամ լինելով
այցելեց Թերեզի, իւր մեկներէն ի վեր
տանը մէջ ամեն բան կերպարանափոխ
եղած էր, որուն վրայ շատ զարմացաւ
բարի հայրը: Միանգամայն շատ յաւ-
ուեցաւ, երբ տեսաւ որ թշուառու-
թիւնը երկաթէ բաղկաւ ներկայ էր
հոն, այսինքն ինք մեկնած էր, որ
բարութիւններ կը սփռէր երբեմն, իւր
տեղն դրաւած էր թշուառութիւնը՝
որ փուշ և դատասկ կը բուռնէ այ-
ժմ Թերեզի և աղջկան հանգստա-
նոցին մէջ:

(Շարունակելի)

ՋԱՐՄԱՅՐ

Ն Ո Ւ Է Ր

Շնորհակալութեամբ կձանուցանեմք
թէ Միտցեալ Ընկերութեանց վարժա-
րանաց ընդհ. Տեսուչ Մեծ. Մկրտիչ
էֆ. Սարգեան. ինչպէս տեցեալ տարի
նայնպէս և այս տարի Տիգրանակերտի
Հովհաննէս օրիորդաց վարժարանին
մէկ տարեկան Ընտանիք նուիրած է:

Կը յուսամք թէ Սարգեան էֆէն-
տիի նմաններն բազում հետեւողներ
կունենան ի քաջալերութիւն Ազգային
Մամլոյն:

ԽՄԲԱԳԻՐ. - Սիմոն Գաբամաճեան
ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ. - Արամ Աշճեան

ՏՊԱԳՐԵԱՆ. ՆՈՐԻՍԵՐ. ՏԵԼԵԳՐԱՄ